

ČEŠI O LUŽICKÝCH SRBECH

Petr Kaleta: *Češi o Lužických Srbech. Český vědecký, publicistický a umělecký zájem o Lužické Srby v 19. století a sorabistické dílo Adolfa Černého.* Masarykův ústav – Archiv AV ČR, Praha 2006, 334 s.

Nová kniha docenta Ústavu slavistických a východoslovanských studií pražské Filozofické fakulty Petra Kalety přináší českému čtenáři informaci o Lužických Srbech v poměrně širokém společenskohistorickém kontextu. První ze tří hlavních oddílů sleduje lužickosrbské národní hnutí v průběhu celého 19. století. Autor v něm specifikuje lužickou otázku, nastiňuje zeměpisnou charakteristiku Lužice a správně akcentuje důležitost náboženské otázky (resp. konfesní příslušnosti) v dějinách i běžném životě Lužických Srbů: „Pro většinu lužickosrbských vsí mělo rozdělení na evangelíky a katolíky větší význam než jejich etnická a později národní příslušnost“ (s. 19). Petr Kaleta nastiňuje rovněž charakteristiku obou lužickosrbských jazyků, přehled národopisu a nejdůležitější fenomény lužickosrbské kultury.

Tento oddíl sice nenabízí výsledky autorovy samostatné badatelské práce, je však velmi zdařilou kompilací veškeré relevantní literatury. Svým souhrnným pojetím, které nepostrádá původní myšlenkové závěry, se tato část knihy může stát znamenitým úvodem do sorabistické problematiky pro široký okruh zájemců. Podobný přehled, jenž by neopomněl žádný z relevantních fenoménů formování lužickosrbského národa, totiž v česky psané odborné literatuře posledních desetiletí dosud bolestně scházel. Nutno však upozornit, že v souladu se zaměřením knihy Kaleta svůj systematický výklad končí v prvních letech 20. století a další vývoj těchto jevů nastiňuje jen v nejhrubších rysech.

Druhá část publikace si všímá konkrétních rysů českého zájmu o Lužické Srby. Historicky první českou zmínku o našich severních susedech nachází v Kosmově kronice a přes další středověké záznamy se dostává k průkopníkům moderní vědecké reflexe lužickosrbské problematiky (Dobrovský, Šafařík, Kollár, Čelakovský ad.). Jedním z markantních symbolů českého zájmu o Lužické Srby je existence Lužického semináře v Praze, který po dlouhou dobu zajišťoval edukaci lužickosrbského katolického duchovenstva. S touto institucí je spojen významný výsek slavistické činnosti Václava Hanky, Martina Hattaly a částečně též Karla Jaromíra Erbena. Sorabistické činnosti těchto osobností se autor v knize věnuje vyčerpávajícím způsobem.

Petr Kaleta si rovněž klade otázku, do jaké míry byla česká veřejnost informována o existenci a problémech Lužických Srbů a uvědomuje si, že odpověď na ni nelze hledat v analýze vědeckých prací, nýbrž na stránkách dobového českého tisku. Součástí tohoto oddílu je tedy rovněž důkladné zhodnocení sorabik v dobových českých novinách a časopisech, které vede autora ke konstatování, že od 40. let 19. století se toto povědomí postupně zvětšovalo a na konci 19. století již bylo (zejména díky plodné publicistické činnosti Michala Hórnicka, Adolfa Patery, Adolfa Černého, Ludvíka Kuby aj.) poměrně značné.

Hlavní část celé knihy tvoří třetí oddíl nazvaný Adolf Černý a jeho doba. Jde vlastně o vědeckou monografii o Adolfu Černém s přívažkem, který se dotýká sorabistické činnosti Edvarda Jelínka, Jana Máchala, Ludvíka Kuby a dvou vídeňských Čechů Josefa Karáska a Josefa Zdeňka Raušara. Autor v této části kromě odborné literatury plně využívá všech dostupných, dosud nepublikovaných archivních dokumentů, zejména korespondence a osobních spisů z Archivu AV ČR, Literárního archivu Památníku národního písemnictví a dalších institucí. Kromě toho také prošel řadu ročníků dobových novin a časopisů.

Výsledkem je vyčerpávající informace o životě a díle Adolfa Černého, nejnplodnějšího českého publicisty na poli lužickosrbské kultury, národopisu a politiky. Autor podrobně hodnotí Černého sběratelskou, překladatelskou, básnickou, vydavatelskou i politickou činnost. Téměř každá významnější studie Adolfa Černého je v knize zhodnocena a postavena do širšího dobového slavistického kontextu. Stranou autorova zájmu nezůstává ani Černého zájem o problematiku dalších slovanských národů (zejména Poláků, Bělorusů a Chorvatů); zde však šlo ve srovnání s objemem

jeho sorabistických prací o zájem spíše okrajový. Zpracování zvolené problematiky je tedy úplně a veskrze monografické. Bude jistě jen otázkou názoru každého čtenáře, která z problematik činnosti Adolfa Černého by si zasloužila hlubší sondu. Podle mínění recenzenta ponechal Petr Kaleta gentlemany další badatelský prostor např. etnomuzikologům při hodnocení Černého sběratelského díla a jeho poznatků o lužickosrbských nástrojích pro lidovou hudbu.

Součástí publikace Češi o Lužických Srbech je přetisk obsáhlého archivního fotografického materiálu na křídovém papíře. Dalším výsledkem autorovy mravenčí práce v českých a lužickosrbských knihovnách a archívech jsou informačně cenné přílohy obsahující úplně sorabistické bibliografie Františka Douchy, Adolfa Patery, Jana Máchala, Ludvíka Kuby a samozřejmě Adolfa Černého, u něžž úctyhodný soupis sorabik zabírá plných šestadvacet tiskových stran. Značnou devizou knihy Češi o Lužických Srbech je kromě očekávané informační nosnosti a zdařilých myšlenkových syntéz také neobyčejně čtivý kultivovaný jazyk, který publikaci otvírá širokému okruhu zájemců o sorabistickou, ba i obecně slavistickou, problematiku.

Petr Ch. Kalina